

УДК 378.091.33:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.16>

Юлія КРЮКОВА

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-7769-3402

Бібліографічний опис статті: Крюкова, Ю. (2022). Модель змішаного навчання при вивченні англійської мови за професійним спрямуванням у контексті пост- та метамодернізму. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 99–108, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.16>

**МОДЕЛЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У КОНТЕКСТІ ПОСТ- ТА МЕТАМОДЕРНІЗМУ**

Актуальність розвідки зумовлена сучасною соціокультурною ситуацією у світі, яка неминуче екстраполюється на освітній вимір і диктує свої норми та вимоги, визначає стратегічну скерованість навчання, задає вектор навчальних та учбово-виховних процесів, окреслює пріоритетні напрями розвитку освіти загалом. Проаналізовано механізми втілення пост- та метамодерністських ідей в сучасній освітній парадигмі. Закцентовано на активній тенденції поширення цих ідей у сучасних освітніх системах, яка проявляє себе в стихійній трансформації основних компонентів навчального процесу, оновленні педагогічного тезаурусу, появи нових змішаних / гібридних форм навчання та дидактичних теорій. З'ясовано, що виражена залученість пост та метамодерністських концептуальних підходів формує фон / background усієї інноваційної діяльності всього освітнього простору. Підкреслено наскільки непростим завданням постає ініціювання діалогу між традицією та інновацією для синтезу якісно нових освітніх продуктів. Наголошено на важливості поєднання класичних підходів як певної освітньої матриці з передовими методами та інформаційно-комунікаційними технологіями в моделі змішаного навчання при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням.

Проаналізовано новітній освітній контент крізь призму концептуальних істин пост- та метамодернізму, які виражають себе в категоріях плюралізму, індивідуалізму, мультикультурності, інтерактивності, еkleктичності, деконструкції, множинності, відкритості, гетерогенності, діалогу, інакшості, осциляції та ін. Спрогнозовано, що кореляція традицій та інновацій розширить розмаїття та інструментарій навчального репозитарію, дасть можливість рекомбінувати освітні функції, створити індивідуальні навчальні траєкторії в умовах змішаного типу навчання.

Ключові слова: змішаний тип навчання, інноваційний освітній простір, постмодернізм, метамодернізм, іноземна мова за професійним спрямуванням, традиція, децентрація, осциляція, ІКТ, ініціативна комунікативна компетентність.

Yuliya KRIUKOVA

Candidate of Philological Science, Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages Natural Sciences and Mathematics Majors, Lesya Ukrainka Volyn National University, Voli Avenue, 13, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-7769-3402

To cite this article: Kriukova, Y. (2022). Model zmishanoho navchannia pry vyvchenni anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam u konteksti post- ta metamodernizmu [Blended Learning in Profession-Oriented English Teaching in the Post- and Metamodernism Context]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 99–108, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.16>

**BLENDED LEARNING IN PROFESSION-ORIENTED ENGLISH TEACHING
IN THE POST- AND METAMODERNISM**

Article's relevance is predetermined by the modern sociocultural situation in the world that inevitably influences educational space as well, establishes its own standards and requirements, determines teaching strategic directions, set the learning vector and teaching-educational processes, govern the priority points of education development in general. The key principles of post- and metamodernist ideas implementation in today's educational paradigm are described. In the given paper, the emphasis is laid upon the rapid expansion of these ideas in the present-day educational systems and its reflection on the spontaneous teaching process transformation, pedagogical thesaurus updating, the appearance of new

teaching hybrid forms and didactic theories. It is reported that the frequent use of post- and metamodernist conceptual approaches form the background of the whole educational sphere innovative activity. Further, the author reports on how challenging is to set a dialogue between the tradition and innovation to synthesize completely new educational products. The article goes on to say that it is important to combine (modernist)traditional approaches, that mold the educational core, with best teaching practices and ICT in the context of the Blended learning models in the process of Professionally-Oriented English teaching.

Much attention is given to the modern educational content analysis through the lens of conceptual truth of post- and metamodernist that are presented in the categories of pluralism, individualism, multiculturalism, interactivity, eclecticism, deconstruction, disclosure, heterogeneity, dialogue, oscillation. The article provides insight into the tradition/innovation correlation and depicts how it enables the possibility of the learning repository and toolbox extension to recombine educational functions, to create individual learning paths in the within the Blended learning context.

Key words: *Blended learning, innovative educational space, Postmodernism, Metamodernism, Professionally-Oriented English, tradition, decentering, osculation, ICT, foreign communicative competence.*

Кожна історично-культурна епоха характеризується унікальним спектром особливостей та ознак на різних рівнях. Оскільки культурна доба – це не лише варіація певних рис, світоглядних пошуків, переконань, чітка комбінація цінностей у відповідній ієрархічній системі, але й атмосфера, тому в назві кожного окремого періоду насамперед закарбовано дух та специфіку того часу – Античність, Відродження, Модернізм, Постмодернізм та ін. Їх зміна – це: 1) своєрідна траєкторія суспільних перетрубацій, трансформація соціокультурних ситуацій та вектор розвитку цивілізації загалом; 2) еволюція структури самого знання та способів пізнання: від об'єктивних уявлень про те, що таке істинна (язичництво, ейдоси, монотеїзм та ін.) → (до) суб'єктивних ідей (поняття надлюдини, культ особистості й т. ін.); 3) видозміна культурних парадигм: від універсалізму, космо-центризму, політеїзму → (до) теоцентризму, монотеїзму → пантеїстичних ідей, секуляризації → антропоцентризму, раціоналізму → нових світоглядних концепцій, ірраціоналістичних ідей, елітаризму, тоталітарних суспільств → метанаративу, *кінець історії* (Фуку Яма), децентрації, постколоніалізму, мультикультуралізму → глобалізації, синергії, осциляції; 4) віросвітоглядні відмінності: від світової душі, трансцендентної природи Бога та його іманентної присутності в усьому → (до) тотальної *смерті Бога*, релігійного плюралізму; 5) переміна соціальних контекстів: від масових протестів, грандіозних революційних переворотів → індустріального суспільства, науково-технічного прогресу, експлуатації атомної енергії, розвитку електроніки, хімічної промисловості, квантової фізики → (до) зіткнення цивілізацій, світової війни, як апогею модерну → постіндустріального та інформаційного суспільства.

Отже, світ навколо стрімко змінюється, а освіта як вагома складова суспільства також

неминуче трансформується. Постає питання чи завжди найменші флуктуації соціальної кон'юнктури є приводом для освітніх видозмін. Оскільки суть процесу навчання традиційно асоціюється з онтологічними уявленнями про людське буття, тому навряд чи можна докорінно реформувати те, що напрацьовувалося поколіннями. Процеси глобалізації внесли певну знеціненість у поняття *освіта*. Серед концептуальних засад розвитку ЗВО пріоритетними постають вже не стільки питання формування національних ідей, як стратегічні розробки щодо виготовлення високоякісних освітніх продуктів та їхньої успішної реалізації. У контексті цифрового суспільства та жорсткої конкуренції все менше залишається місця для таких категорій, як демократія, гідність, національна свідомість, соціальна роль вищої освіти. Окреслюючи процеси у вищій школі, М. Квієк зауважив: «Університет, який у сучасній формі був тісно пов'язаний з державно-політичним механізмом ХІХ ст. і який у другій половині ХХ ст. дедалі більше залежав від загального добробуту, поступово почав змінюватися від елітарної до масової і, як тепер вважають, до майже загальної моделі участі» (Квієк, 2001: 107). Отож, ми повинні пам'ятати та поважати класичні здобутки й напрацювання попередників, адже саме це стало основою / матрицею, з якої проростає усе нове та на якій все тримається. Водночас надважливо не відкидати інноваційні підходи у навчанні, які повинні так само займати належне місце у сучасній освітній парадигмі. Існує чимало хибних уявлень щодо освітніх перетворень з урахуванням положень поста- та метамодерну. Деякі дослідники педагогіки не вникають в основи поста- та метамодерної філософії та її проєктів, гостро критикують й намагаються дискредитувати концептуальні ідеї, ігнорують поста- та метамодерністські підходи в силу їх незнання. Проте саме занурення у теорію поста-

та метамодернізму дає можливість адекватно сприймати та розуміти реалії сьогодення, відповідно на них реагувати, адаптуватися та взаємодіяти. Необхідно визнати, що іноді самі цього не усвідомлюючи, ми живемо та взаємодіємо на помежів'ї пост- та метадискурсів. **Актуальність дослідження** зумовлена беззаперечними доказами того, що в наш час під впливом всеохоплюючої інформатизації та комп'ютеризації освітнього простору з'являються очевидні ознаки виходу теорії та практики за межі закарбованих у віках педагогічних істин. Така тенденція проявляє себе у стихійній трансформації основних компонентів навчального процесу, оновленні педагогічного тезаурусу, появі нових змішаних / гібридних форм навчання та дидактичних теорій. У такому контексті непростим завданням постає врахування модерністських (класичних) підходів як певної освітньої матриці з синхронним залученням передових технологій та синтез якісно нових підходів у навчанні. Нагальною є спроба ініціювати своєрідний прогресивний *діалог* між традицією та інновацією, певну колаборацію для створення ефекту синергії, коли сумарний ефект залежить від взаємодії двох і більше факторів, чия дія суттєво перевищує ефект кожного окремого компонента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню пост- та метамодерністських ідей в освіті присвячені праці як українських, так і закордонних вчених. Зокрема філософські аспекти постмодернізму та їхній вплив на освітню сферу розглянуто в працях американських вчених Р. Едвардса та Р. Ашера. Постмодернізму як епосі, що наклала відбиток на формування освітнього простору загалом, присвячені дослідження К. Якобса та В. Крітсоніса. Про постмодернізм як рушійну силу, що трансформує навчальний процес та є передумовою формування постформального мислення і співвідноситься з процесом еволюції дидактичних ідей, висали такі науковці, Б. Слаттері, Ш. Штайнберг, Дж. Кінчелоу, Г. Дмитрієв. Спроби конструювання навчального процесу у відповідності з принципами постмодернізму та відповідних дидактичних підходів висвітлено в працях С. Іванової, І. Йолкіної, Ю. Граніна, З. Мілосику, А. Кожевнікова, О. Омельченко, Р. Графуліна, М. Епштейна та ін. Метамодернізм та його вплив на освітній простір не досить ґрунтовно досліджений

порівняно з постмодернізмом. Так, уваги заслуговують розвідки М. Міхіної («Метамодернізм як актуальний концепт розвитку освіти», 2017), І. Колеснікова («Постпедагогічний синдром епохи цифромодернізму», 2019), А. Рубцова («До та після постмодерну: на порозі наднового часу», 2018), Л. Тернера («Метамодернізм», 2015), Д. Кормієра («Ризоматична модель освіти», 2008) та ін. Питання впливу глобалізації на вищу школу, постмодернізму в сучасній освіті порушено й у роботах українських науковців: Л. Клименко, О. Мещанінов, Л. Ваховський, Л. Губерський, С. Симоненко, І. Утюж. **Досі невирішеною частиною загальної проблеми** залишаються аспекти продуктивної взаємодії ідей модернізму (традиція) / пост-модернізму / метамодернізму; імплементація яких саме ІКТ та інноваційних підходів дасть найвищу результативність у процесі набуття іншомовної комунікативної компетентності серед студентів немовних спеціальностей ЗВО у період дистанційного навчання; як поєднати традиційні методи, передові підходи та ІКТ у змішаному / *hybrid* типі навчання; як раціонально залучати хмарно-орієнтовані технології, *mobile-*, *e-learning*, інноваційні види самостійної роботи здобувачів освіти, освітні платформи (*Moodle*, *Google Classroom*) та ін.

Власне таким широким спектром питань і зумовлена **мета нашої розвідки** – намагання розглянути сучасний навчальний процес (на прикладі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням) крізь призму концептуальних істин пост- та метамодернізму, що виражають себе в категоріях плюралізму, індивідуалізму, мультикультурності, інтерактивності, еkleктичності, деконструкції, множинності, відкритості, гетерогенності, діалогу, інакшості, осциляції та ін., та з'ясувати як кореляція традиції та інновації дасть можливість розширити розмаїття та інструментарій освітнього контенту, рекомбінувати освітні функції, створити індивідуальні навчальні траєкторії та ін. в умовах змішаного типу навчання. Молодь, яка *a priori* націлена на зміну старих систем, неминуче буде шукати та впроваджувати нові ідеї, підходи, розвивати вектор інтеграції України в єдиний світовий економічний, освітній і науковий виміри, формувати та плекати новий світогляд. Ю. Гранін слушно зазначає: «Освіта – це самобутній двигун моделі

суспільства XXI ст. – суспільства знань, для якого в пріоритеті стоять інвестиції в людський капітал – найбільш цінний з ресурсів» (Гранин, 2004: 169).

Виклад основного матеріалу дослідження.

У контексті еволюційних змін, що відбувалися впродовж століть саме освітній компонент виступає соціокультурним маркером і своєрідним тригером трансформаційних перетворень на всіх державних рівнях. Освіта вважається ключовим фактором стійкого, безперервного й ефективного розвитку будь-якої держави, критерієм успішної соціальної інтеграції та здатності до взаємодії в інтересах суспільства. Різносторонній освітній *бекграунд* будь-якого суспільства сприяє врегулюванню розбіжностей міжгенераційного, гендерного, класового характеру, подоланню соціальних, міжкультурних, політичних, економічних протистоянь і протиріч у середині нації. Освітній потенціал визначає могутність держави та є однією з найпродуктивніших сил суспільства. Оскільки система освіти (як і економіка, політика, культура) постійно видозмінюється, вона покликана не лише вміло пристосуватися до нової соціально-культурної парадигми, але й забезпечувати країну стратегічним ресурсом, допомагати адаптовувати суспільство до нових викликів в умовах культурних, соціально-економічних і політичних колізій. Окрім формувань нових цивілізаційних вмінь та навичок людства, важливим завданням для освітньої галузі постає конструювання актуальних соціокультурних типів особистості. Така людина позиціонується не лише як еталон високих освітніх стандартів та моральних якостей, але й характеризується високою адаптивністю до динамічності та мінливості ринкової кон'юнктури.

Освітній простір XXI ст. – це насправді результат складних, багатоетапних, мультикомпонентних перетворень, численних модифікацій та переосмислень, спроб і помилок. Упродовж його становлення змінювалися підходи, методи та й самі моделі навчання: від традиційної / класичної до гібридної / змішаної форм; від пропагування універсальних істин, таких як свобода, демократія, рівність, справедливість, до метамови, яка редукує їхню позаісторичну валідність; від уніфікованої парадигми знання до її тотального розсіювання, децентрації; від логоцентричних проєктів, замкнених систем,

усталених опозицій (суб'єкт – об'єкт, ціле – частина, Схід – Захід, чоловіче – жіноче та ін.) до антисистемності, біфуркації, відмови від цілісності теоретичного пізнання реальності; від певної центричності, меж, ієрархічності, заборон до деідеологізації навчання та освіти, плюралізму та толерантності.

Епохи пост- та метамодернізм повністю переформатували освітній вимір, заактивізували процеси докорінного переосмислення модерністських контекстів та дали поштовх творенню якісно нових дискурсів. У. Еко зауважує: «Постмодернізм – це першочергово спосіб мислення, притаманний сучасній добі» (Еко, 2007: 46). Отже, пост- та метамодернізм – це набагато більше, аніж просто напрям філософії, це – соціокультурний феномен, спосіб мислення, стан свідомості, яка з точністю транслює кризовість і мультиполярність поглядів та позицій у сприйнятті і творенні навколишньої дійсності. В інформаційному суспільстві освітній вимір не став винятком, а навпаки перетворився на інноваційний простір, з якісно новими цілями, методами та змістами.

Постмодернізм – це напрям у мистецтві, архітектурі, музиці, літературі та філософії другої половини XX – початку XXI ст., який пов'язує із деконструкцією та постструктуралізмом, культурно-філософська парадигма, яка стала своєрідною реакцією на імперіалістичні принципи модернізму (*post* – те, що прийшло на зміну). Оскільки як теоретичне поняття *постмодернізм* вживається лише у 80-х роках завдяки працям Ж. Ліотара, тому саме в цей період він набуває свого концептуального оформлення та самостійності. Він був зорієнтований на нові віяння та тенденції у європейській культурі, змістивши вектор у бік нелінійного мислення, множинності дискурсів, деконструкції та постструктуралізму. Постмодернізм за своєю природою поняття полісемантичне, що окреслює не лише своєрідний культурний період, але й визначає спосіб життя, світосприйняття, переконання, концепції, в основі яких лежать зміни, націлені на модернізацію суспільства. У контексті постмодерністських теорій сучасна освітня парадигма виражає себе в маргіальності певних категорій, розмитості пріоритетів та цінностей, розриві з традиційними методами, оновленні понятійного тезаурусу, переході від класичних підходів до

некласичних модусів педагогічної діяльності. Концептуальні засади постмодернізму перегукуються з ризоматичною природою освіти сьогодні, що проявляє себе в залученні до навчального процесу інформаційно-комунікаційних технологій, використанні інтернет-контенту, пріоритетності електронних форм комунікації, якісно нових методів у роботі з текстами в електронному режимі (гіпертекстуальність, інтертекстуальність та ін.). Таким чином віртуальний простір екстраполюється не лише на вимір повсякденності, але й науку та систему освіти загалом.

За останні десятиліття під впливом науково-технічного прогресу, стихійної масової дигіталізації, цифрової революції, розвитку телекомунікаційних систем, нанотехнологій, штучного інтелекту, доповненої реальності, поведінкової психології, змін клімату та постійних економічних криз кардинально змінюються методи та шляхи пізнання. У наш час принцип транспарентності керує світом, процеси транснаціоналізації, транскультурності та трансдисциплінарності стирають межі між націями, людьми, державами, мовами, знанням, культурами, перетворюючи планету в монолітний інформаційний вимір, *глобальне село* (М. Маклюен), у якому історичний та сучасний досвід людства генерується на єдиній цифровій матриці.

На думку багатьох вчених, станом на сьогодні постмодернізм вичерпав свій потенціал. Його принципи вже не корелюються з реаліями сьогодення. Виникає гостра потреба у створенні таких форм, методів і моделей навчання, розвитку рівною мірою *hard* і *soft skills*, що дасть можливість людству швидко адаптуватися до вимог мінливого світу. У зв'язку з цим початок ХХІ ст. все частіше співвідносять із виходом за межі постмодерністської модальності та переходом у нову так звану *плинну реальність* (З. Бауман), в умовах якої людина постійно балансує на межі та змушена робити вибір. Наразі не існує якогось уніфікованого терміну, який би з точністю окреслював суть історичного етапу, що розпочався слідом за добою постмодерну. У сучасному науковому середовищі з-поміж численного розмаїття досліджень на цю тему атмосферу ХХІ ст. визначають як період альтермодерну (*altermodernism*) (Н. Буріо), гіпермодерну (*hypermodernism*) (Ж. Ліповецький), транс-постмодернізму (М. Епштейн), діджи-

модернізму / цифромодернізму (*digimodernism*) (А. Кірбі), метамодернізму (*metamodernism*) (Р. Акер, Т. Вермюлен), пост-постмодернізму (*post-postmodernism*) (Л. Тернер), перформатизму (*performatism*) (Р. Ешельман), фундаменталізму (*fundamentalism*) (Дж. Менш) і т. д.

На нашу думку, саме поняття *метамодернізм* є тією універсальною концепцією, яка найбільш точно окреслює стан суспільства сьогодні. Цей термін у науковий обіг вперше ввели голландський філософ і культуролог Р. ван ден Акер та норвезький мистецтвознавець Т. Вермюлен. Суть метамодерну вони представили у своїй колективній праці «Нотатки про метамодернізм» (*Notes on Metamodernism*). Перше, на що звертають свою увагу дослідники – це об'єктивні причини, які стали передумовою завершення доби постмодернізму. Вони наголошують на переосмисленні положень постмодернізму, їхній адаптації до сучасних реалій: «...історія продовжується після проголошення її кончини», метамодернізм змінює «граничі сьогодення на межі майбутнього», а «гонитва за безкінечно зникаючим горизонтом і є участю сучасної людини» (Vermeulen, Akker, 2010). Автори у своєму дослідженні оперують такими поняттями як *метаксис* та *паратаксис*. Термін *метаксис* знаходимо ще у Платона на позначення певних коливань між протилежностями, а *паратаксис* трактується як його протилежність. Таке співвідношення коливань та стабільності і складає суть метамодернізму, де постійні зміни (коливання) є перманентним явищем. Адже насправді таких масштабів нестабільності, невизначеності та стрімких змін людство ще не зазнало, ХХІ ст. вчить нас жити по-новому. Зі свого боку англійський художник Л. Тернер у праці «Метамодернізм: короткий нарис» (*Metamodernism: a Brief Introduction*) доповнив теорію Р. Акера та Т. Вермюлена і зупинився не так на причинах виникнення метамодерну, як на його структурних елементах. Він наголошує на тому, що метамодернізм – це своєрідний кластер, який поєднав у собі традицію модернізму й ознаки постмодернізму, при тому зберігши свою власну індивідуальність. Отже, метамодернізм – це безперервний рух вперед-назад у намаганнях подолати протиріччя між традицією та інновацією: «онтологічно метамодернізм осцилює між ентузіазмом модернізму та постмодерніст-

ським висміюванням, між надією та меланхолією, між простодушністю та усвідомленістю, емпатією та апатією, єдністю та множинністю, цілісністю та розщепленням, ясністю та неоднозначністю» (Vermeulen, Akker, 2010).

З огляду на сказане можемо з упевненістю стверджувати, що освіта сьогодні є результатом часткової деконструкції її класичної (лінійної) моделі, а змішаний тип навчання (*Blended Learning*) як приклад гібридної педагогіки є чи не найкращим цьому свідченням, де вже в самій назві *a priori* постулюється суперечливість, неоднорідність, децентрованість, зорієнтованість на прагматично виправданні результати. На думку Ж. Бодріяра, сучасна людина існує в гіперреальності, специфічному постмодерністському просторі, який сповнений численними інформаційними потоками, що перехрещуються та іноді перешкоджають (Bodriyuar, 2001).

Організаційні принципи постнекласичних / нелінійних / соціокультурних типів навчання дозволяють здобувачам освіти розвиватися ситуативно та напрацьовувати адаптаційні механізми, що уможливають ефективне реагування на мінливі вимоги ринку. Змішаний тип навчання – це не чітко прописаний статут, як і коли потрібно вчитися, а гнучкий механізм, що постійно оновлюється, пристосовується як і власне система освіти загалом. Про це пишуть А. Орнштейн та Ф. Гункінс: «Модернізм сприймає світ як пізнавальну механічну машину, в той час як постмодернізм визначає його як щось, що ще тільки народжується, плине, хаотичне, інтерактивне. Світ перебуває у процесі становлення. Тому зміст освіти також поняття, яке безперервно оновлюється і яке ніколи не вдається визначити чітко» (Orenstein, Hunkins, 2003: 188).

Така модель навчання – це своєрідний відхід від універсальності / клішейності, яка передбачає просту ретрансляцію певних інформаційних масивів та сухе (позбавлене практичності) накопичення теорій і фактів, а також перехід до множинної дискурсивності. Якщо в минулому освіта позиціонувалася як щось статичне та інтерпретувалася як сфера послуг, що постачає знання та інформацію, то її гібридний тип характеризується процесуальністю і є втіленням складної системи, здатної до самоорганізації та саморозвитку. Формат такого навчання тяжіє не до класичної моделі передачі знань, а до синтезу нових, що дає змогу бачити зв'язок між

теорією та практикою, контекстуальну реалізацію набутих вмій і навичок: відкривати у собі все нові та нові можливості, ресурси, здібності, дивитися на світ як на текст, який потребує лише вмілого підходу, інтерпретації та відповідних інструментів. За словами Дж. Кінчелоу, постмодерністська освіта базується на так званому «постформальному мисленні», основною рисою якого є «продукція своїх власних знань» (Kincheloe, 1993: 26).

Модель змішаного типу навчання – одна з мікропроекцій пост- та метамодернізму, освітній кластер, в якому зіштовхуються та взаємодіють реальний і віртуальний освітні простори, формальна та неформальна освіта, очне та дистанційне навчання, сталі групи та цілі навчальні спільноти, класична школа та відкрита освіта, міждисциплінарність і монодисциплінарність, загальні та індивідуальні навчальні траєкторії, мікроформати електронних курсів, колаборативні проекти, творчість і под.

Зупинившись на особливостях розвитку освіти у постіндустріальному суспільстві, пропонуємо більш детально розглянути механізми втілення пост- та метамодерністських принципів в освітніх програмах на прикладі дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням»:

1. **Прерогатива візуальної перцепції.** Освіта в форматі інформаційного суспільства акцентує увагу не лише на семантичній формі викладу та засвоєнні матеріалу студентами, але й особлива увага приділяється візуальному образу. За словами Ж. Дельоза, «...енциклопедія світу, що складається зі слів та речень завершилась, на зміну їй прийшла педагогіка перцепції» (Делез, 1995: 111), а отже настав час виховання та навчання з допомогою візуального сприйняття світу. Візуальний образ при вивченні іноземної мови – це та інноваційна форма, яка сприяє ефективному розвитку іншомовної комунікації через залучення, на базі змішаної форми навчання, тематичних *on-line*-семінарів, віртуальних класрумів, мультимедійних презентацій, програми *Microsoft Power Point*, інтерактивних онлайн опитувань, дискусій у віконці чату та ін. Також цікавим інструментом, який тренує всі види комунікативної діяльності є інтеграція *Smart* технологій, що дозволяє не лише проводити заняття дистанційно, організовувати відеоконференції *on-line*, пропонує багатий репозитарій різних демонстраційних

засобів, але й дозволяє здійснювати самостійну роботу та презентувати її в умовах стаціонару. Це і можливість очно представляти матеріал у численних проєкціях (нерухоме зображення та відео), альтернатива змішаної аудиторії (частина студентів перебуває *off*, а інша *on-line*), змога користувачам онлайн активно долучатися до обговорення питань в аудиторії, обмінюватися даними та колективно полемізувати в інтерактивному режимі. Інструменти *Smart Boards* та *Symposium* допомагають зробити і запустити презентацію безпосередньо під час виступу, візуалізувати ключові моменти, в поточному режимі внести робочі коментарі відразу на екран та ін. Увесь матеріал архівується вмонтованим відеорекордером та генерується на магнітних носіях, що дає можливість неодноразового його використання під час самостійної роботи.

Залучення мобільних девайсів, планшетів, смартфонів, iPad, iPhone та подібних технологічних новинок є основою електронного (*e-learning – Electronic Learning*) й мобільного навчання іноземній мові (*M-Learning – Mobile Learning*), а хмаро орієнтовані технології, навчальні додатки, програми, тематичні подкасти також значно оптимізували вивчення іноземної мови.

Таким чином інформатизація освіти передбачає розвиток медіаграмотності та вмінь візуальної комунікації для раціонального використання англomовного мультимедійного контенту. Звернення до якого у професійній підготовці значно підвищить ефективність засвоєння знань, які в наш час, значною мірою набуваються через образи, а наявність одного лише програмного підручника – вже історія. Тому вмиле поєднання традиції (підручник) та інновації (ІКТ) дасть змогу майбутнім спеціалістам вміло опрацьовувати як іншомовні слова, речення, фахові тексти так і візуальні образи (картинки), тематичні відео та под., швидко реагувати та переключатися з тексту на образ, з віртуальної на реальну дійсність.

2. Множинність / плюралізм навчальних підходів та принципів. Постіндустріальна культура протистоїть традиційним формам і підтримує релятивізм, децентрацію, еkleктичність у їх використанні, заперечує бінарні опозиції. Те, що зовсім нещодавно трактувалося як беззаперечна істина, сьогодні сприймається як хибне

та неправдиве. Кордони між правдою / вимислом, істиною / оманом, сном / реальністю, творчістю / життям маргіналізуються. Зміст освіти перестає опиратися на одну універсальну теорію, а переходить у вимір багатовекторної дискурсивності. Нова освітня модель транслює становлення нових типів комунікації на засадах нелінійності, де наука, техніка, філософія, творчість, гуманітарне, точне знання працюють у режимі кореляції. Освіта перетворюється на міждисциплінарне поле, де немає місця бінарностям. Її зміст охоплює як наукові так і позанавчальні форми пізнання, тут монтується все. Якщо традиційна педагогіка ґрунтується на циклічній ретрансляції усталеного, відомого знання, то педагогіка пост- та метамодернізму націлена на виготовлення своїх власних освітніх продуктів, що створює умови для самореалізації, активації внутрішнього потенціалу, розвитку творчих здібностей студентів.

Саме залучення принципів *STEAM*-освіти при формуванні професійної іншомовної комунікативної компетенції є яскравим прикладом гетерогенності форм, методів і підходів. Окреслений вектор у контексті політики сучасних ЗВО покликаний поєднати в єдиному освітньому просторі гуманітарне та точне знання, згенерувати таку природничо-наукову, технологічну та інженерну базу, яка б продукувала висококваліфіковані кадри з високим рівнем конкурентоспроможності. Імплементация *STEM*-технологій та розвиток *STEM*-компетентності на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням дає можливість не лише оволодіти іноземною мовою, але й ситуативно застосовувати лексику професійно-зорієнтованих дисциплін. Залучення до проведення різноманітних досліджень, проєктної діяльності, моделювання усіляких професійних ситуацій та под., розвиває вміння роботи в колективі (*team working*), комплексний підхід у вирішенні складних завдань, критичне та творче мислення: «...у компетенції *STEM*-орієнтованого підходу лежить інтегрування двох або більше предметів, щоб продемонструвати застосування набутих знань в реальному світі, стимулювати справжню зацікавленість до предметів та сприяти розвитку критичного та креативного мислення» (Кікоть, 2019: 65).

Оскільки розвиток професійних передбачає обов'язкове формування надпрофесійних вмінь

і навичок, то вектор змісту навчання не залишається у теоретичній площині, а *осцилює* від отриманих предметних знань та їхньої практичної реалізації до вдосконалення універсальними параметрами: «Успішність людини XXI століття повністю залежить від її особистісних і професійних якостей, найважливіші з яких – критичне та творче мислення, стресостійкість, уміння проявляти власний потенціал» (Красновицький, Белкіна, 2003: 74). Тому *STEAM*-орієнтоване навчання покликано рівною мірою розвинути та автоматизувати як тверді (*hard skills*), так і м'які / гнучкі (*soft skills*) вміння: перші відповідають за професійну компетентність, яка забезпечує високу трудову ефективність в умовах конкуренції, а другі допомагають успішно соціалізуватися та обрати продуктивні стратегії для ефективної реалізації професійного і творчого потенціалу.

Не менш важливим при вивчення іноземної мови на немовних факультетах є питання релевантності даного предмету. Досить часто відсутність мотивації у студентів зумовлена недостатнім усвідомленням важливості дисципліни, її практичного застосування у конкретній предметній галузі. Проте саме міждисциплінарна природа *STEAM*-освіти та її інструменти дозволяють донести до студентів необхідність і перспективність оволодінням іноземної мови. Чергування методів активного / дистанційного навчання із моделюванням реальних комунікативних ситуацій допомагає краще зрозуміти, як саме теоретичні норми екстраполюються на практичний вимір.

3. Принцип фрактальності та ризоматичності навчання. Пост- та метамодернізм це насамперед атмосфера епохи та відчуття, що з нею пов'язані. На цьому ґрунті вирости філософські, соціологічні, культурологічні концепції, зародження яких супроводжувалося паралельно бурхливим *апгрейдом* науки та техніки, появою нових інформаційно-комунікаційних технологій, що докорінно змінили традиційне розуміння реальності. Спостерігається певна генетична спорідненість між новими ІКТ та теоріями пост- та метамодернізму, які є дзеркальним відображенням культурного середовища, що панує і яке проростає з віртуальної реальності та інтерактивних відносин. Ж. Ліотар вказує на те, що постсучасний період розвитку суспільства зумовлений процесами глобальної

інформатизації, вплив яких поширився на найрізноманітніші сфери життєдіяльності людини (Ліотар, 1998).

Постіндустріальна культура, як і світ загалом, ототожнюються з численною кількістю окремих текстів, об'єднаних в один великий гіпертекст, що позиціонується як еквівалент штучного інтелекту, комп'ютерна база даних, а гіперпосилання – інструмент, який допомагає маневрувати між сайтами, життєвими труднощами та реаліями сьогодення. Слушно зазначає Н. Маньковська: «...попри зникнення антиномічності та ієрархічності, не виникає хаос, а народжується нова конфігурація філософсько-естетичного поля, домінантою якого є присутність відсутності, відкритий контекст, який стимулює до гри цитатами, постмодерністські смислові та часово-просторові зміщення» (Маньковская, 2000: 22).

Відомі постмодерністи Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі у своїх працях пропонують цікаве бачення сучасної культури, протиставляючи метафори культури *дерева* та *кореневища* (ризому). У культурі *крони* моделлю світу виступає дерево, яке співвідноситься з класичними культурними патернами – книга, фото та ін. У культурі *кореневища*, ризому втілюється постмодерністська модель світу, хаотичність, безструктурність, нелінійність. Кореневище – це хаосмос (Deleuze, Guattari, 1976). Як культура кореневища бачиться і сучасна модель освіти. А змішаний тип навчання – гіпертекстове утворення, яке піддається варіативному прочитанню, адже включає в себе численні траєкторії, що складаються у всілякі конфігурації з множинності прочитань: від тексту до тексту, чи від гіпертекстових посилань до гіпертекстових посилань. Отримання знань у такому режимі суттєво відрізняється від традиційних форм.

Якщо говорити про принцип ризоматичності при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, мабуть найкращим прикладом стане залучення *on-line* та електронних словників. Оскільки найважливішим завданням при опануванні мови є напрацювання лексичної бази, то саме збагачення вокабуляру студента професійною лексикою постає пріоритетним завданням у формуванні вмінь і навичок іншомовного спілкування у фаховій сфері. Проте на початках у процесі вивчення активної термінології *Active Vocabulary*, враховуючи професійну

спрямованість лексем та їхнє специфічне контекстуальне оточення, студентам немовних спеціальностей досить складно підібрати вірний переклад та адекватно вжити ту чи іншу мовну одиницю в спілкуванні. Тому допоміжним є звернення до електронних та онлайн словників (*Multitran Dictionary, Oxford, Cambridge, Collins on-line Dictionary, Encyclopedia*), перекладачів (*Reverso Context*), в яких за посиланнями подається не лише правильна вимова лексем (транскрипція), аудіо супровід, граматичні форми, структурні особливості, але й семантичні значення слів у різних галузях науки, їхнє практичне застосування в контексті.

Гіпертекстуальна природа ІКТ дозволяє миттєво переходити за посиланнями на споріднені електронні ресурси та отримувати інформацію щодо, наприклад, переліку лексем з якими корелюється те чи інше слово (*combinability*), динаміки використання мовних одиниць, їх антоніми, синоніми тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зміна цивілізаційних устоїв значно вплинула та трансформувала систему освіти та її роль. Процес навчання інтерпретується як шлях саморозвитку та самореалізації особистості, яке марковане всіма труднощами та реаліями щоденного буття. Постнекласична освіта займається конструюванням нового типу особистості з постформальним мислен-

ням. Імплементация передових методів, засобів, прийомів, ІКТ у процесі навчання робить цей процес значно ефективнішим, а засвоєння професійних знань набувають прикладного характеру та є суголосними сучасним світовим ринковим трендам. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблеми. Безумовно, стихійна інформатизація суспільства значно демократизує доступ до навчальної інформації, уможливорює створення власних освітніх навчальних траєкторій, дає можливість безперервного навчання (*life-long learning*), проте, в той же час, з'являються і значні ризики щодо витіснення фундаментальних педагогічних цінностей та освітніх змістів. Зміни, які відбуваються настільки складні та неоднозначні, що потребують глибокого осмислення й подальшого ретельного вивчення. Створення ефективних інноваційних технологій навчання та самоосвіти можливо лише за умов перегляду, переосмислення, переоцінки традиційних базових принципів, дидактичних категорій і понять зі збереженням культурно-історичної складової педагогічного знання та раціональним, осмисленим, *нестихійним* залученням новітніх технологій і підходів. Лише такий метод гарантує насправді масштабний контекст системних перетворень у сфері безперервної освіти людини епохи метамодерну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бодрийяр Ж. Система вещей. Москва : Рудомино, 2001. 224 с.
2. Гранин Ю.Д. Глобализация и образование. *Социология*. 2004. № 3–4. С. 166–172.
3. Делез Ж. Логика смысла. Москва : Академия, 1995. 298 с.
4. Эко У. Имя розы. Санкт-Петербург : Симпозиум, 2007. 632 с.
5. Квієк М. Глобалізація і вища освіта. *Вища школа*. 2001. № 4–5. С. 107–117.
6. Кікоть Г.В. STEM-освіта як засіб формування критичного мислення учнів на уроках англійської мови. *Таврійський вісник освіти*. 2019. Вип. 1. С. 62–69.
7. Красновицький М., Белкіна О. Проблеми виховання критичного мислення учнів у контексті теорії і практики американської школи. *Рідна школа*. 2003. Вип. 2. С. 73–76.
8. Лиотар Ж. Состояние постмодерна. Санкт-Петербург : Алетея, 1998. 160 с.
9. Маньковская Н.Б. Эстетика постмодернизма. Санкт-Петербург : Алетея, 2000. 347 с.
10. Deleuze G., Guattari F. Rhizome. Introduction. Paris : Éditions de Minuit, 1976. 74 p.
11. Kincheloe J. Toward a critical politics of teacher thinking: Mapping the postmodern. Westport : Praeger, 1993. 280 p.
12. Orenstein A.C., Hunkins F.P. Curriculum – foundations, principles, and issues. Needham Heights, MA : Allyn and Bacon, 2003. 188 p.
13. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Aesthetics & Culture*. 2010. vol. 2. P. 1–14. URL: <http://metamodernizm.ru/notes-on-metamodernism/>

REFERENCES:

1. Bodriyyar Zh. (2001) Sistema veshchey [System of things]. Moskva: «Rudomyno», 224 p. (in Russian)

2. Granin Yu. D. (2004) Globalizatsiya i obrazovanie [Globalization and Education]. *Sotsiologiya*. № 3–4. S. 166–172. (in Russian)
3. Delez Zh. (1995) Logika smysla [The Logic of Sense]. Moskva: Akademiya, 298 s. (in Russian)
4. Eko U. (2007) Imya rozyi [The name of Rose]. Sankt-Peterburg: Simpozium, 632 s. (in Russian)
5. Kviiek M. (2001) Hlobalizatsiia i vyshcha osvita [Globalization and Higher Education]. *Vyshcha shkola*. № 4–5. S. 107–117. (in Ukrainian)
6. Kikot H. V. (2019) STEM-osvita yak zasib formuvannia krytychnoho myslennia uchniv na urokakh anhliiskoi movy [STEM-education as the way of pupils' critical thinking formation at the English lessons]. *Tavriiskyi visnyk osvity*. Vyp. 1. S. 62–69. (in Ukrainian)
7. Krasnovytskyi M., Bielkina O. (2003) Problemy vykhovannia krytychnoho myslennia uchniv u konteksti teorii i praktyky amerykanskoj shkoly [Problems of the pupils critical thinking formation in the context of American school Theory and Practice]. *Ridna shkola*. Vyp. 2. S. 73–76. (in Ukrainian)
8. Liotar Zh. (1998) Sostoyanie postmoderna [Postmodernist State]. Sankt-Peterburg : Aleteyya, 160 s. (in Russian)
9. Mankovskaya N.B. (2000) Estetika postmodernizma [Postmodernist aesthetics]. Sankt-Peterburg: Aleteyya, 347 s. (in Russian)
10. Deleuze G., Guattari F. (1976) Rhizome. Introduction. Paris: Éditions de Minuit, 74 p.
11. Kincheloe J. (1993) Toward a critical politics of teacher thinking: Mapping the postmodern. Westport: Praeger, 280 p.
12. Orenstein A.C., Hunkins F.P. (2003) Curriculum – foundations, principles, and issues. Needham Heights, M A: Allyn and Bacon, 188 p.
13. Vermeulen T., van den Akker R. (2010) Notes on metamodernism. *Aesthetics & Culture*. 2010. vol. 2. P. 1–14. URL: <http://metamodernizm.ru/notes-on-metamodernism/>